

การพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ยุพิน ประทุมมี¹

¹สาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และ 2) เพื่อพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ทำให้มีคู่มือประชาสัมพันธ์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนหน่วยงานภาครัฐ และมหาวิทยาลัย และสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรองรับการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ปราสาทหิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประเมินเพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือ 4 ด้านคือ 1) การจัดรูปแบบวิดีโอ 2) ข้อมูลเนื้อหา 3) การใช้ภาษา และ 4) ภาพประกอบ ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษสามารถจำแนกออกมาได้ดังนี้ 1) ประวัติปราสาทหิน 2) บริเวณรอบปราสาท 3) ลักษณะของปราสาท 4) องค์ประกอบของปราสาท และ 5) วิถีชุมชน ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงความเป็นปราสาทหิน และผลจากการประเมินคู่มือในการสร้างและพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพคู่มือคือด้านข้อมูลเนื้อหาอยู่ในระดับมาก (4.03) ส่วนนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมีความพึงพอใจในด้านข้อมูลเนื้อหาที่มีความถูกต้อง ลำดับเนื้อหาเหมาะสม ดูแล้วเข้าใจง่าย มีความต่อเนื่องของเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด (4.40)

คำสำคัญ: คู่มือท่องเที่ยว เส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน

The Development of Japanese Video Guide for Enhancing Potential Tourism in Historical Sanctuary Trail in Sisaket Province

Yupin Prathummee¹

¹Japanese Business, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

Abstract

This research study was conducted with the following objectives: 1) to identify the historical sanctuary trail main characteristics 2) to develop a video guide for enhancing potential tourism in historical sanctuary trail located in Sisaket province. The significance of this study is due to tourism benefits from the creation of a guide to historical sanctuary trail in the area and the fact that it could allow collaboration between communities, government agencies and the university. In order to create and develop a 4-way guide, data were analyzed through the evaluation form. The guide was to be presented in video format with information about language and illustrations. This research provided historic information about the sanctuaries, description of the area where they were located, accessibility, and cultural information the surrounding community. All the illustrations in the video guide were presented at high resolution and the contents were found to be continuous (4.03). Reviewer and Japanese tourists participating in this study were satisfied with accuracy of the information (4.40).

Keywords: Travel guide, Sanctuary in Historical Trail

บทนำ

การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในแต่ละปีสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายแสนล้านบาท ทั้งยังก่อให้เกิด การจ้างงาน การกระจายรายได้ไปสู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ การกระจาย ความเจริญด้านต่าง ๆ ไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งการสร้างระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาสังคม อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม อนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

จังหวัดศรีสะเกษ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจาก มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรมชน 4 เผ่า นอกจากนี้ยังมีแหล่งประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นโบราณสถานอันทรงคุณค่า คือ ปราสาทห้วยทับทัน ปราสาทโดนตวล ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย และปราสาทบ้านเมืองจันทร์ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน โดยมีนโยบายส่งเสริม ด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลเป็นตัวสนับสนุน ในขณะที่ตัวชุมชนเองต้องมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการ โดยจะต้องช่วยกันส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการดูแลรักษาวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ยังประโยชน์ถึงคนรุ่นต่อไป

จากการท่องเที่ยวไทยในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าในประเทศไทยจำนวนมาก และชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีจำนวน 1,381,690 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.98 จากปีก่อน โดยถือเป็นนักท่องเที่ยวลำดับที่ 3 รองจากจีนและมาเลเซีย ซึ่งในภาพรวมสะท้อนให้เห็นถึง ความมั่นใจของคนญี่ปุ่นมีต่อการท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้นภายหลังจากที่สถานการณ์การเมืองของไทย มีความมั่นคงขึ้น โดยในช่วงเดือน มกราคม-กรกฎาคม 2558 มีอัตราการขยายตัวของจำนวน นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นไปไทยเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 15 อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือน สิงหาคม 2558 ทำให้อัตราการขยายตัวของจำนวน นักท่องเที่ยวลดลงต่ำลงเหลือประมาณร้อยละ 5 ในเดือน สิงหาคม-กันยายน 2558 และลดลง เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนในเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2558 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยว มีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ความไม่ปลอดภัย และอาจต้องใช้เวลาอีกสักกระยะเพื่อฟื้นฟู ความเชื่อมั่น จึงเป็นเรื่องที่ทำทนายสำหรับจำนวนนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นไปไทยในปี 2559 ซึ่ง สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำกรุงโตเกียว ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย ในเชิงรุก โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อมาก และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ของไทย ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากนัก (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว, 2559)

ดังนั้นการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นและจัดทำคู่มือประชาสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น และคู่มือ จะได้เปรียบกว่าการสื่อความหมายด้วยวิธีอื่น ๆ นั่นคือไม่ใช้เงินทุนในการผลิตสูง ไม่สิ้นเปลืองบุคลากร สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ไม่ต้องใช้พื้นที่เฉพาะในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ยังใช้ได้ทั้งในขณะท่องเที่ยวและภายนอกแหล่งท่องเที่ยว (สุจริตมานิตกุล, 2552) คู่มือการท่องเที่ยวตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษนั้น จะเป็นการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปีที่ผ่านมานักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมอีสานใต้ เฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 17,701 คน และเที่ยวแบบพักค้างคืนมีอัตราเติบโตเพิ่มมากขึ้นทุกปี (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ, 2557) และจากข้อมูลการท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรมขอมโบราณชมปราสาทหิน 4 จังหวัดอีสานใต้ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และ ศรีสะเกษ และปราสาทที่ถูกจัดให้อยู่ในปราสาทหินตามอารยธรรมขอมตามเส้นทางอีสานใต้ คือ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทสระกำแพงน้อย ปราสาทเขย และปราสาทเขาพระวิหาร ในจังหวัดศรีสะเกษ (เที่ยวเมืองไทย, 2556) แต่ที่ผ่านมาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวไม่สามารถให้ข้อมูลภาษาญี่ปุ่นกับนักท่องเที่ยวได้ การเตรียมพร้อมและจัดเตรียมคู่มือแนะนำปราสาทหิน จะทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาและขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ คาดว่า จะมีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 จำนวน 20,000 คนต่อปี ดังนั้นสมควรที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน และจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน สำหรับชุมชนตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์และใช้ประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวและเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ปราสาทหินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ด้านประชากร จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ภายในชุมชน ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน จำนวน 9 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น จำนวน 100 คน

2. ด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่ที่เลือกศึกษาจำนวน 3 แห่งคือ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย ปราสาทเขย ในจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรมขอมโบราณ ชมปราสาทหิน 4 จังหวัดอีสานใต้ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ

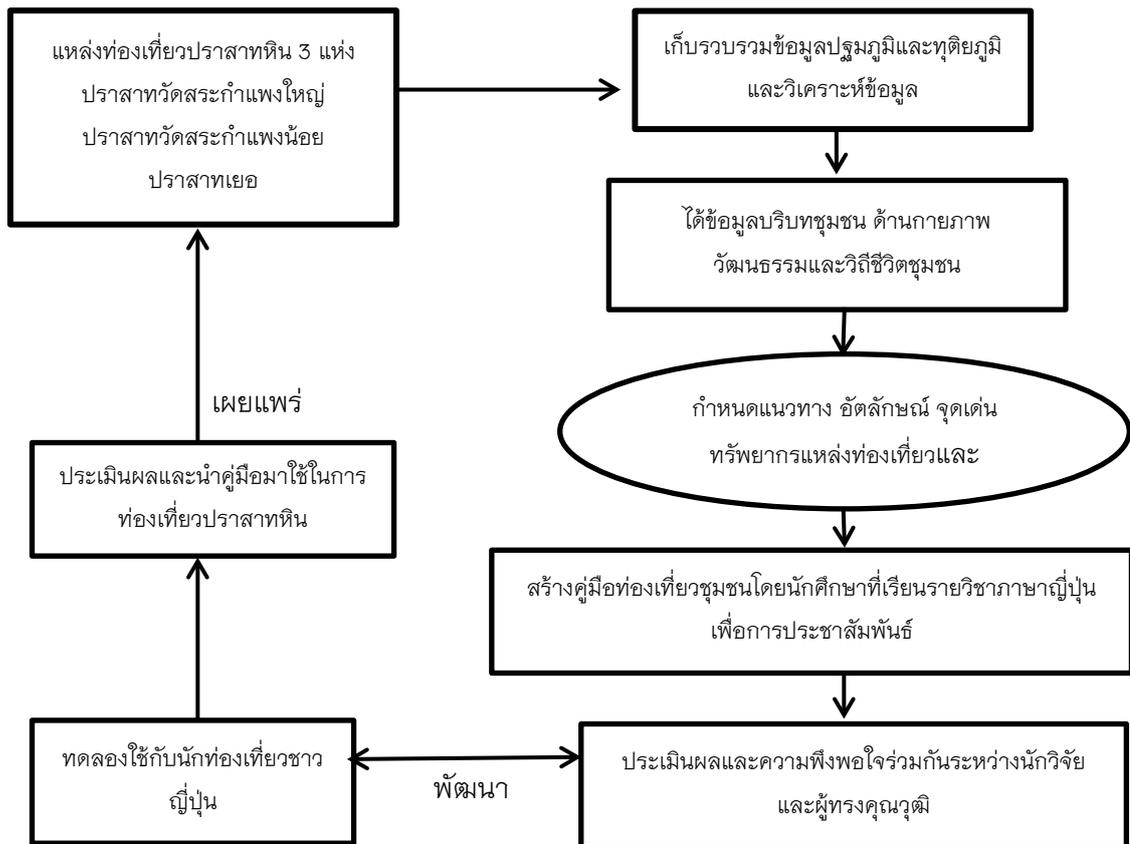
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหิน 3 แห่ง คือ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย และปราสาทเขย

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความพึงพอใจต่อคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน 3 แห่ง คือ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย และปราสาทเขย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อให้บรรลุและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกระบวนการในการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวตามเส้นทางปราสาทหิน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กระบวนการศึกษาศักยภาพชุมชน โดยผ่านคู่มือท่องเที่ยวตามเส้นทางปราสาทหิน มีกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ในชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน จำนวน 9 คน
2. แบบประเมินคุณภาพคู่มือท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1 แบบประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน 3 แห่ง คือ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย และปราสาทเขยอ สำหรับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน 3 แห่ง คือ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย และปราสาทเขยอ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น จำนวน 100 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดแนวทาง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหิน

ในการกำหนดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหิน เพื่อหาจุดเด่น ทรรศการที่มีอยู่รอบ ๆ ปราสาทหิน แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมในบริบทของชุมชน โดยการดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ในชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน จำนวน 9 คน เพื่อค้นหาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชน บริบทของชุมชนที่ต้องการนำเสนอในคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลตามอุตสาหกรรมของปราสาทหิน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้านพุทธิภูมิและปฐมภูมิ โดยทางด้านปฐมภูมิ เก็บรวบรวมดังนี้

1) สัมภาษณ์เชิงลึก จากปราชญ์ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ เป็นต้น เพื่อหาอุตสาหกรรม ปราสาทหินที่กำหนด แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน

2) เก็บข้อมูลในภาคสนาม สัมภาษณ์ข้อมูลในชุมชน วิถีชีวิตชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหิน

1) การสร้างเนื้อหา กำหนดรูปแบบคู่มือ ลักษณะและองค์ประกอบของคู่มือ โดยศึกษาข้อมูลจากข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการสร้างคู่มือ และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

2) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการสร้างคู่มือ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะของปราสาทหิน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ วิถี และวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองและประเมินคู่มือท่องเที่ยวโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อ, เนื้อหาของสถานที่ และเนื้อหาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่าน นำคู่มือที่ได้ปรับแก้ไขแล้วผลิตเป็นคู่มือ เพื่อนำไปทดลองกับนักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น จากแบบสอบถาม จำนวน 100 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 ผลิตการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ ปราสาทหินฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการสร้างคู่มือ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะของปราสาทหิน ลักษณะทางภูมิศาสตร์

วิถี และวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามที่มีลักษณะข้อมูลประเภทมาตราส่วน (Rating Scale) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการดำเนินการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาอัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงความเป็นปราสาทหิน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะของ ปราสาทหินลักษณะทางภูมิศาสตร์ วิถี และวัฒนธรรมชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ปราสาท โดยจำแนก ออกมาได้ดังนี้ 1) ประวัติปราสาทหิน 2) บริเวณรอบปราสาท 3) ลักษณะของปราสาท 4) องค์ประกอบของปราสาท และ 5) วิถีชุมชน

1) ประวัติปราสาทหิน

ปราสาทสระกำแพงใหญ่

ปราสาทสระกำแพงใหญ่ มีอายุอยู่ในศิลปะเขมรแบบคลังต่อบาปวน หรือประมาณ กลางพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงพุทธศตวรรษที่ 16 ตอนปลาย ปราสาทสระกำแพงใหญ่เป็นศาสนสถาน แบบเขมร ทั้งในด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม รวมทั้งความเชื่อในการนับถือศาสนาจาก หลักฐานที่ปรากฏสันนิษฐานว่าเดิมเป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู โดยดูจากทับหลังที่สลักภาพ บุคคลเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับความเชื่อในศาสนาฮินดู ภายหลังเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามา มีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้จึงเปลี่ยนเป็นศาสนสถานของศาสนาพุทธโดยได้ขุดพบพระพุทธรูปขนาดปรก ปางสมาธิ สูง 1.33 เมตร

ปราสาทสระกำแพงน้อย

เป็นโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่ได้อิทธิพลวัฒนธรรมขอม ช่วงที่รุ่งเรืองราวพุทธศตวรรษ ที่ 18 มีรูปแบบแผนผังแบบอโรคยาศาล ซึ่งพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงสร้างขึ้น ซึ่งกรมศิลปากรได้ ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่สำคัญของชาติ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 โดยศาสนสถาน ประจำอโรคยาศาล

ปราสาทเขยอ

ตามตำนานเล่าว่า ชาวเขยอได้อพยพมาจากประเทศลาวเมื่อมาถึงไทยได้แยกกันออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกได้อพยพไปอยู่ที่อำเภอไพรบึง กลุ่มที่ 2 อพยพไปที่ราชินีโคส (ตำบลเมืองคอง อำเภอเมืองคอง) และเขยอกลุ่มแรกได้สร้างปราสาทเขยอขึ้น ซึ่งตรงกับสมัยของพระเจ้าวรมันที่ 17

2) บริเวณรอบปราสาท

บริเวณรอบปราสาทหินพบสระน้ำหรือหนองน้ำรูปลี่เหลี่ยมขนาดใหญ่

3) ลักษณะของปราสาท

ปราสาทหินทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะคล้ายเจดีย์ หรือปราสาทโบราณ 3 องค์บนฐานเดียวกัน ก่อด้วยหินทรายมีอิฐแซม ด้านหน้ามีวิหารก่ออิฐ 2 หลัง ล้อมรอบด้วยระเบียงคต ก่อด้วยศิลาแลง และหินทราย มีโคปุระหรือประตูซุ้มทั้ง 4 ทิศ

4) องค์ประกอบของปราสาท

ปราสาทสระกำแพงใหญ่

ปราสาทมีลักษณะคล้ายเจดีย์ หรือปราสาทโบราณ 3 องค์บนฐานเดียวกัน ก่อด้วยหินทราย มีอิฐแซม ด้านหน้ามีวิหารก่ออิฐ 2 หลัง ล้อมรอบด้วยระเบียงคต ก่อด้วยศิลาแลงและหินทราย มีโคปุระหรือประตูซุ้มทั้ง 4 ทิศ ปราสาทประธานมีทับหลังจำหลักภาพพระอินทร์ทรงช้าง ทิศเหนือบนฐานศิลาเดียวกัน มีปราสาทก่อด้วยอิฐ เหนือกรอบประตูมีทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์อยู่เหนือพญาอนันตนาคราชกลางเกษียรสมุทร ซึ่งมีความงดงามยิ่ง ทิศใต้มีปราสาทก่อด้วยอิฐเช่นเดียวกับด้านทิศเหนือ เหนือกรอบประตูมีทับหลังสลักภาพพระอิศวรกับพระอุมาประทับนั่ง

ปราสาทสระกำแพงน้อย

1. องค์ปราสาทประธาน ภายในมีห้องแคบ ๆ เรียกว่า ห้องครรภคฤหะ เพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปปางไสยาสน์พระภาค คือ พระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นแพทย์ เพื่อให้ผู้ที่มีความเชื่อได้กราบไหว้ เป็นการรักษาโรคทางใจของประชาชน โดยห้องนี้ไม่อนุญาตให้ผู้ใดล่วงล้ำเข้าไปได้นอกจากพราหมณ์ผู้ประกอบพิธี แต่พระชัยวรมันที่ 8 ขึ้นครองราชย์ได้เปลี่ยนเป็นผู้นำรูปหล่อหมอมอชวกเข้าไปตั้งไว้แทนเพราะพระองค์ทรงนับถือศาสนาฮินดู

2. กำแพงแก้ว คือ สิ่งที่ล้อมรอบปราสาทประธานและบรรณาลัย

3. บรรณาลัย ตั้งอยู่ภายในกำแพงแก้วสร้างด้วยศิลาแลงทั้งหลัง เสาและกรอบประตูทำด้วยหินทราย ส่วนตัวอาคารและหน้าบันก่อด้วยศิลาแลง

4. โคปุระหรือซุ้มประตู เป็นสิ่งก่อสร้างที่เชื่อมต่อกับแนวกำแพงแก้ว เป็นรูปทรงกากบาท เสาและกรอบประตูทำด้วยหินทราย เหนือโคปุระสนหน้าเป็นทับหลังจำหลักเป็นรูปพญานาคแผ่พังพาน

5. ทับหลัง หมายถึงแผ่นหิน ที่ช่างนำไปวางไว้เหนือวงกบกรอบประตูหรือหน้าต่างเพื่อไม่ให้เกิดการขยับเขยื้อนพอน้ำหนักอื่น ๆ ที่วางซ้อนทับขึ้นไป

ปราสาทเขย

เป็นโบราณสถานในศิลปะเขมร ปัจจุบันอยู่ในสภาพชำรุดหักพัง มีลักษณะเป็นเนินโบราณสถาน มีชิ้นส่วนของหินทราย อิฐ ศิลาแลง กระจายอยู่โดยทั่วไป องค์ปราสาทก่อด้วยอิฐ หินทราย ตั้งอยู่บนฐาน ศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาว ประมาณ ด้านละ 3 เมตร ความสูงในปัจจุบันประมาณ 4.5 เมตร ชิ้นส่วนอาคารที่หลงเหลืออยู่ได้แก่กรอบประตูหินทราย ที่เป็นทางเข้าด้านทิศตะวันออก 2 ประตู มีทับหลังตกอยู่บนเนินดิน 2 ชิ้น เป็นภาพบุคคล นั่งอยู่เหนือ

เกียรติมุขกำลังคายท่อนพวงมาลัยออกมาทั้งสองข้าง มีพวงอุบะและใบไม้ม้วนปราสาทแห่งนี้
คงสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16-17

5) วิถีชุมชน

วิถีชุมชนที่อยู่รอบบริเวณปราสาทหินทั้ง 3 แห่ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา
เกษตรกรรม อาชีพเสริมได้แก่ เลี้ยงแซว เครื่องจักรสาน เปลือก ข้าวโพด และมีประเพณีประจำปี
เพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนรอบ ๆ ปราสาทหิน
จัดทำเป็นสื่อภาษาญี่ปุ่นดังนี้

カムペーンノイ遺跡 (ปราสาทสระกำแพงน้อย)

カムペーンノイ遺跡をご紹介します。

カムペーンノイ遺跡は クメール文化の影響を受け、ジャヤーヴァルマン 7 世によって
仏暦 18 世紀初めに 施療院として建設されました。タイ王国 文化省芸術局により、仏暦 2
478 年 3 月 8 日に 国家重要遺跡として 登録されました。

宗教施設としてのカムペーンノイ施療院遺跡は、次のとおりです。

1. 主祠堂：主祠堂内には小部屋があり、カンカルハと呼ばれています。病気の人が参拝する
ため 医学の神である薬師如来を安置し、心理面から治療していました。この部屋は バラモ
ンの司祭以外には 入ることができませんでした。しかし ジャヤーヴァルマン 8 世が統治す
るようになると、ヒンドゥー教信仰の神に代わって、ジーヴァカ師の像が 安置されるよう
になりました。

2. 周壁：主祠堂と経蔵の周囲は 壁によって囲まれています。

3. 経蔵：周壁の中にあり、柱と扉の周囲は砂岩、建物と破風はラテライトが使われています。

4. 塔門または門上の装飾：塔門は 周壁に続くように建てられています。十字型で 扉の周
囲は砂岩が使われています。塔門の北側には まぐさ石があり、頭を持ち上げたナーガが彫刻
されています。

5. まぐさ石：まぐさ石とは 門や窓の上に積み重ねて置かれ、上部の重量を受け止め 動か
ないようにする 石の板のことです。

6. 3つのバライと池：

①バライは クメール時代の貯水池です。規模が小さいバライは 周壁の北東にあり、ラテ
ライトを積み上げ 護岸されています。バライの底には 1 年中水が溜まっています。そのた
め村人は サカムペーンノイ、小さい壁の池と呼んでいます。

②規模が大きいバライ または大きい池は 現在、拡張工事をして 広く深くなり、自然の
池と接続され 涼しい木陰になっています。池の中央には 堂が建てられ、ナーガの形をした
橋が かけられています。

③池 または現代のバライは、プミポンアドンヤデート国王陛下 即位 50 周年記念のた
めの池として 政府によって 造成されました。

遺跡の近くには グラーン村があり、寺院と遺跡の世話をしています。村人は 735 人で
家屋は 214 軒です。村人の主な職業は農業で、名産品はタイシルクです。

サカムペーンヤイ遺跡 (ปราสาทสระกำแพงใหญ่)

サカムペーンヤイ遺跡をご紹介します。

サカムペーンヤイ遺跡 またはカモンテンチャコットシーブルットテースワン遺跡は シ
ーサケット県 ウトゥムポンปิサイ郡 サカムペーンヤイ地区 14 番地 プラディットプラチャ
ーラート通りにおいて、ウトゥムポンปิサイ駅から 2 キロのところにあります。

ซากัมเป๋นยัยิ遺跡の歴史

ซากัมเป๋นยัยิ遺跡の建築年代について 確かなことは分かっていません。遺跡内の碑文によれば、亡くなった 王族のカモンテンチャコットシーブルットテースワン氏に捧げるために 仏暦1585年に 土地を買ったことが 書かれています。これが 遺跡の建築年代であるということではありません。この年代は クメール帝国のスーリヤヴァルマン7世が 統治していましたが、この王が建設したわけでもありません。芸術学、建築学の見地から言えば、仏暦16世紀中期から後期にかけての バプーオン様式時代の建築ではないかと考えられています。ซากัมเป๋นยัยิ遺跡は クメール様式の宗教施設です。発見された信仰されていた証拠からの芸術学、建築学的に見た推測では、初めは ヒンドゥー教の宗教施設であったことが分かります。これらは まぐさ石に彫刻された ヒンドゥー教に関する様々な物語に登場する人物から見て取れます。この地方に仏教が伝わり 影響を及ぼすようになると この宗教施設は 仏教に変わったことが、出土した高さ1.33メートルの ナーガに守られ瞑想する仏像から分かります。

北ยูู寺院 (ปราสาทเยอ)

今日、わたしたちは北ยูู寺院をご紹介します。

ラオスからタイに移住してきたยูู族は 2つのグループに分けられます。第1のグループは プライブン郡に 移住して来ました。第2のグループは ラーシーサライ郡 ムアンコー地区 ムアンコン村に 移住しました。そして第1のグループは ジャヤバルマン7世の時代に 北ยูู寺院に 仏塔を建てました。仏塔を建てるとき、村の人は穴を掘って その土で仏塔を建てましたから、現在、寺院の近くに池があるのを見ることができます。

昔、仏塔は 完全な形をしていましたが、その後 少しずつ崩れ落ち、石が散乱したようになってしまいました。ですから 現在 村の人はその石を集めて 積み上げています。

ยูู族の言い伝えによれば、仏塔を守護している 仏塔の聖なる者は 老女です。大切な日には、ยูู族の伝統衣装である 全身が黒くて 銀のボタンをつけた衣装が 仏塔に現れます。これは 村の人に衣装をつけさせるためです。もし聖なる者に対して失礼なことをして 衣装を返さなかった場合、仏塔を守護している 聖なる者の怒りを買って、二度と 衣装を見ることが できなくなります。

言い伝えの教えでは、仏塔を見学するとき、もし許可をもらわなかったり 敬意を表さない人がいた場合、時として 写真が写らないことがあります。もし仏塔を冒瀆するようなことをした場合、不幸なことが起きます。

最近起こった例を挙げれば、プラーサートยูู村の村長 ウィナイ・ピチャーン氏の話によると、芸術局のグループが 調査のために 遺跡の周りを発掘したとき、原因不明の事故で 負傷出血しました。

第2の例では、スリン県からの旅行者が 北ยูู寺院の仏塔を見学した後、夢に仏塔の聖なる者が現れました。その旅行者は また仏塔を訪れて タイダンスを奉納して 謝罪しました。

2. ผลการศึกษาคณะพัฒนาฝีมือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

2.1 จากการประเมินผลคุณภาพฝีมือโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อคือ นางสาวศศิธร สมอินทร์ อาจารย์ประจำสาขานิเทศศาสตร์ และทางด้านเนื้อหาท่องเที่ยวชุมชนคือ นายกวิณวัฒน์ หิรัญบุรณะ อาจารย์ประจำสาขาประวัติศาสตร์ และแปลเนื้อหาเป็นภาษาญี่ปุ่น Mr.Jun Miki อาจารย์ประจำสาขาภาษาญี่ปุ่น จำนวน 3 ท่าน ประเมินผลความถูกต้องของฝีมือ และความพึงพอใจของฝีมือ มีทั้งหมด 4 ด้านคือ 1) ด้านการจัดรูปแบบวีดิทัศน์ 2) ด้านข้อมูลเนื้อหา 3) ด้านการใช้ภาษา 4) ด้านภาพประกอบ ผลการประเมินวีดิทัศน์ฝีมือภาษาญี่ปุ่นท่องเที่ยวตามเส้นทางปราสาทหิน

พบว่า ด้านข้อมูลเนื้อหาอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การใช้ภาษาอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 รองลงมาได้แก่ การจัดวางภาพประกอบเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และน้อยที่สุด คือการจัดรูปแบบลักษณะของภาพและเสียงมีความชัดเจนและเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.60 เมื่อสอบถามระดับความพอใจในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับมาก

2.2 จากการประเมินความพึงพอใจคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 100 คน ที่ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจรวมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านข้อมูลเนื้อหา มีความถูกต้อง ลำดับเนื้อหาเหมาะสม ดูแล้วเข้าใจง่าย มีความต่อเนื่องของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า การใช้ภาษา รูปแบบการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ให้ความรู้ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ชวนให้ติดตาม อยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 รองลงมาได้แก่ ภาพประกอบ การจัดวางภาพมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และน้อยที่สุด คือการจัดรูปแบบวิดิทัศน์ การจัดวางภาพ ลักษณะภาพและเสียงมีความชัดเจนและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.88 เมื่อสอบถามระดับความพอใจในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก และพบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือรูปภาพที่นำมาใช้นั้นมีจำนวนน้อย และระยะเวลาสั้นเกินไปไม่น่าสนใจเท่าที่ควร จากผลการประเมินผู้วิจัยนำส่วนนี้มาปรับแก้ไขดังนี้

1. เพิ่มรูปภาพและเพิ่มเนื้อหาเพื่อสื่อความหมายได้ครอบคลุมทุกจุดสำคัญ
2. จัดวางรูปภาพให้เหมาะสมตามลำดับ
3. การจัดวางภาพนิ่ง วิดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหวที่นำมาใช้ในสื่อการท่องเที่ยว เพื่อที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจในเนื้อหาได้มากขึ้น
4. ตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญออกเพื่อลดระยะเวลาไม่ให้นานเกินไป

2.3 ผลิตคู่มือภาษาญี่ปุ่นท่องเที่ยวปราสาทหินฉบับสมบูรณ์

จากผลการประเมินของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คนนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผลการประเมินเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นคือ ด้านภาพประกอบพบว่า ปริมาณภาพเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และด้านการจัดรูปแบบ นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดวางภาพและอักษรที่อยู่ในวิดิทัศน์ มีความสวยงาม น่าสนใจ และการจัดลำดับภาพประกอบเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขคู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผลิตคู่มือภาษาญี่ปุ่นท่องเที่ยวปราสาทหินโดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้นักศึกษาวางแผนจัดทำรูปแบบวิดิทัศน์ การจัดทำเนื้อหาภาษาญี่ปุ่น รูปภาพ

และการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นเพื่อจัดทำคู่มือวิถีทัศนปราสาทหินตามเส้นทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 2: วิถีทัศนปราสาทหินตามเส้นทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา: <https://youtu.be/Mrb7uLQNd2w>

การอภิปรายและสรุปผล

1. ผลการศึกษาอัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าอัตลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงความเป็นปราสาทหิน ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะของปราสาทหิน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ วิถี และวัฒนธรรมชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ปราสาท ซึ่งชาวบ้านที่อาศัยละแวกปราสาทหินมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของปราสาทหิน อีกทั้งเป็นความภูมิใจในการนำเสนอข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภพ ชาตวนิช (2552) พบว่าลักษณะศิลปกรรมกรรมปราสาทหินพินายและปราสาทเขาพนมรุ้ง พบว่า รูปแบบศิลปกรรมจัดอยู่ในสมัยเดียวกันคือสมัยนครวัดตอนต้น แต่ปราสาทหินพินายสร้างก่อน และมีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างกัน เช่น ชั้นเชิงบาตรชั้นแรกของปราสาทหินพินายบริเวณกึ่งกลางจากหลักเป็นรูปครุฑแบกขนาดใหญ่ซึ่งไม่เคยปรากฏที่ไหนในประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ส่วนปราสาทหินพนมรุ้งสร้างจากหินทรายสีชมพู เป็นศาสนสถาน ในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย ด้านการจัดการบริเวณรอบ ๆ ปราสาทนั้นปราสาทหินพินาย มีจุดเด่นคือ การรองรับนักท่องเที่ยวภายในแหล่งและบริเวณลานจอดรถที่มีขนาดใหญ่กว่า ที่ตั้งมีลักษณะเป็นทางขึ้นเขาสามารถชมทัศนียภาพโดยรอบและและทำให้มีบรรยากาศที่ดีกว่า เป็นต้น เช่นเดียวกับกับอโคก และคณะ (2558) พบว่าศิลปกรรมที่ปราสาทเขาพนมรุ้งในแง่ความงามทางด้าน รูปทรง ลวดลายและเรื่องราว และความนิยมในรูปทรงศิลปะที่ปรากฏในภาพจำหลักของปราสาทเขาพนมรุ้ง ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จาก 4 กลุ่มตัวอย่าง ที่มีผลงานผลิตซ้ำศิลปกรรมตามแบบปราสาทเขาพนมรุ้ง และสิ่งที่สังคมจะได้จากผลงานที่สร้างสรรค์ รูปแบบศิลปกรรมจากปราสาทเขาพนมรุ้ง การสร้างรูปแบบทางศิลปกรรม

เฉพาะท้องถิ่น ทำให้เกิดอาชีพและรายได้ในชุมชน และยังเป็นประโยชน์ในแง่ของการช่วยเผยแพร่ศิลปกรรมแบบปราสาทพนมรุ้งให้เป็นที่รู้จักในสังคมอย่างกว้างขวางอีกด้วย อีกทั้งนอกเหนือจากประวัติความเป็นมา ลักษณะของปราสาทหิน ลักษณะทางภูมิศาสตร์แล้ว วิถีชุมชน และวัฒนธรรมชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ปราสาทหินก็แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ตามเส้นทางประวัติศาสตร์ ดังเช่นงานวิจัยของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) พบว่าวัฒนธรรมชุมชนเกิดขึ้นจากความต้องการให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทุกคนมีอยู่มีกิน และในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ โดยมีการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนและองค์กรภายนอกที่คอยประสานให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่สามารถดำเนินการจัดการวางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนเกิดเป็นพลัง ในการพัฒนาต่อไป

2. ผลการศึกษาการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นตามเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

จากการประเมินคู่มือในการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพคู่มือรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ข้อมูลเนื้อหาในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อจำแนกพบว่า การใช้ภาษาอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 รองลงมาได้แก่ การจัดวางภาพประกอบเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และน้อยที่สุด คือการจัดรูปแบบลักษณะของภาพและเสียงมีความชัดเจนและเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.60 เมื่อสอบถามระดับความพอใจในภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการที่ผู้เชี่ยวชาญมีความสนใจในการใช้ภาษา และการวางภาพประกอบให้สวยงาม น่าสนใจ อยู่ในระดับมาก มีเหตุผลน่าสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยาณี กุลชัย (2560) พบว่า คู่มือท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถที่จะรู้เรื่องราว ได้รับทราบแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เคยรู้ และจะไปเที่ยวเพิ่มเติม การมีภาพประกอบสวยงาม เนื้อหาสาระดี ทำให้น่าอ่าน และคู่มือท่องเที่ยวมีความเหมาะสมที่จะเผยแพร่คู่มือท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้คู่มือท่องเที่ยวเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีประสิทธิภาพมากกว่าการเล่าเรื่องธรรมดา และสามารถเสนอเนื้อหาได้ลึกซึ้งกว่าบอกเล่าตามปกติ อาทิ การเตรียมนำเสนอไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน และใช้สื่อประเภทภาพประกอบบรรยาย และใช้ข้อความนำเสนอในส่วนรายละเอียดพร้อมภาพเคลื่อนไหวหรือใช้วีดิทัศน์เช่นนี้แล้วก็จะทำให้คู่มือมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 100 คน มีความพึงพอใจรวมทั้ง 4 ด้านคือด้านข้อมูลเนื้อหา มีความถูกต้อง ลำดับเนื้อหาเหมาะสม ดูแล้วเข้าใจง่าย มีความต่อเนื่องของเนื้อหา คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกพบว่า การใช้ภาษา รูปแบบ

การนำเสนอ ภาษาที่ใช้ให้ความรู้ สุกสนานเพลิดเพลิน ชวนให้ติดตาม อยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 รองลงมาได้แก่ ภาพประกอบ การจัดวางภาพมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และน้อยที่สุดคือการจัดรูปแบบวิดิทัศน์ การจัดวางภาพ ลักษณะภาพและเสียงมีความชัดเจนและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.88 เมื่อสอบถามระดับความพอใจในภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับทรงฤทธิ์ ฉิมโหมด (2558) พบว่า ด้านเนื้อหา ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความพึงพอใจในระดับมาก ($x = 4.14$, $SD = 0.66$) และรองลงมา ($x = 4.05$, $SD = 0.71$) คือด้านวิทยากร เป็นเพราะด้านเนื้อหา มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการทำงานในชีวิตจริงของผู้ร่วมโครงการ ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรมที่อ่านเข้าใจง่าย รูปเล่มสวยงามน่าสนใจ และด้านวิทยากรที่ถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าใจง่าย ซึ่งพบว่า การเลือกหัวข้อเนื้อหาสำคัญ ๆ ที่ต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้นั้น จะต้องกำหนดความสำคัญของเนื้อหาเหล่านั้น โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) เนื้อหาที่ต้องรู้(สำคัญ/จำเป็น/ไม่รู้ไม่ได้) 2) เนื้อหาที่ควรรู้ (น่าจะรู้ไว้ด้วย) 3) เนื้อหาที่รู้ก็ได้ไม่รู้ก็ได้ การกำหนดระดับของเนื้อหาจะช่วยเป็นแนวทางในการเลือกเรื่องที่สำคัญก่อน โดยให้เวลาและกระบวนการที่เน้นหนักกับเนื้อหาสำคัญมากกว่าเนื้อหาในระดับรองลงมา และหากยังมีเวลาเหลือก็จะนำเนื้อหาในระดับที่รู้ก็ได้ไม่รู้ก็ได้เข้ามา ซึ่งสามารถสอดแทรกเข้าไปในกระบวนการของเนื้อหาหลัก หรือจัดเวลาที่เหลืออยู่ให้กับเนื้อหานั้น ๆ ขึ้นอยู่กับกรอบแบบของทีมงาน ซึ่งจากผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าว ผู้วิจัยนำส่วนนี้มาปรับแก้ไข โดยการเพิ่มรูปภาพและเพิ่มเนื้อหาเพื่อสื่อความหมายได้ครอบคลุมทุกจุดสำคัญ การจัดวางภาพนิ่ง วิดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหวที่นำมาใช้ในสื่อการทอ้งเกี่ยวข้องให้เหมาะสมตามลำดับ เพื่อที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจในเนื้อหาได้มากขึ้น และตัดเนื้อหาบางส่วนที่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญออกเพื่อลดระยะเวลาไม่ให้นานเกินไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

จากการศึกษาการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติดังนี้

1. คู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเข้าไปเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษได้ทุกที่ทุกเวลา จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ได้เช่นกัน

2. การใช้สื่อจากคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่น่าสนใจกับการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์ เป็นการบูรณาการกับการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนต้องมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่นเส้นทางประวัติศาสตร์ปราสาทหินในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีข้อเสนอแนะบางประการที่อาจส่งผลดีต่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรทำการศึกษาและพัฒนาคู่มือตามเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 เผ่า เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาและพัฒนาคู่มือตามเส้นทางท่องเที่ยวในภาษาอื่น ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาและพัฒนาคู่มือด้วยสื่ออื่น ๆ เพื่อแนะนำให้มีความรู้และให้เกิดการถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี กุลชัย. (2560). การสร้างคู่มือการท่องเที่ยวชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* ปีที่ 20.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *บ้านกับเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงฤทธิ์ นิคมโหมด. (2558). การพัฒนาคู่มือการฝึกอบรมเสริมทักษะการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนที่รับจ้างทั่วไปบริเวณชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พุทธศักราช 2557. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 17(2), 17-32.
- เที่ยวเมืองไทย. (2556). *เที่ยวตามรอยอารยธรรมขอมโบราณ ชมปราสาทหิน 4 จังหวัดอีสานใต้*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2560, จาก <https://www.triptravelgang.com/travel-thailand/4170/>
- สมภาพ ชาตวนิช. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมของปราสาทหินพิมายและปราสาทเขาพนมรุ้ง*, (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ. (2557). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2560, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411

- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว. (2559). *ข้อมูลน่ารู้*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.thaiembassy.jp/rte3/index.php?option=comcontent&view=article&id=2815%3A-2558&catid=57%3A2014-04-30-02-27-40&Itemid=4>
- สุจริต มานิตกุล. (2552). *การพัฒนาคู่มือท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อโศก ไทยจันทร์รักษ์, สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง, อำนวย เย็นสบาย, และ นพดล อินทร์จันทร์ (2558). *การผลิตศิลปกรรม แรงบันดาลใจจากปราสาทเขาพนมรุ้ง*. *วารสารรมยสาร*, 13(2).
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row Publication.